

the-apivore (bijenwolf) qui a causé des pertes sérieuses, certaines années, aux apiculteurs de la Vallée du Geer, ont également été passés en revue, ainsi que les méthodes de lutte aptes à protéger les ruchers contre cet ennemi, occasionnellement redoutable.

Enfin, le conférencier nous a présenté l'écologie et le genre de vie de diverses Guêpes et Abeilles sauvages (*Polistes*, *Odynerus*, *Eumenes*; *Megachile*, *Osmia*, *Anthidium*), et a évoqué quelques-uns des problèmes, si intéressants, que soulève l'éthologie de ces industrieux insectes.

Pour illustrer son sujet, M. Maréchal a fait circuler trois cartons (ayant figuré à l'Exposition des Réserves Naturelles de la Vereniging voor Natuur- en Stedenschoon, à Anvers), où les auditeurs ont pu voir toute une série de pièces très rares, particulièrement des nidifications qu'il est exceptionnel de rencontrer dans une collection.

M. le Prof. Maréchal a mis plusieurs fois l'accent sur le fait que ces multiples raretés proviennent de la Montagne St. Pierre, région remarquable entre toutes par ses trésors botaniques et entomologiques, et a revendiqué une fois de plus, au nom des naturalistes, tant de Belgique que de Hollande, la protection officielle définitive de ce „monument naturel” sans pareil, protection pour laquelle il lutte sans arrêt depuis plus de dix ans déjà.

De Voorzitter dankt de spreker voor de instructieve voordracht hetgeen door de vele aanwezigen nog eens met een hartelijk applaus wordt bekrachtigd.

Tegen half acht werd de avond besloten.

te Heerlen, op Woensdag 12 April 1950.

Aanwezig de heren van Rummelen, Willemse, Mientjes, Rentrop, van Velsen, Starmans, van Loo en Warrink.

Dokter Willemse laat een mooie vangst circuleren, n.l. *Laphria flava* L., gevonden te Schaesberg. In het eerstvolgend maandblad zal hij aan de biologie van deze zeldzame roofvlieg een artikelje wijden.

Verder vermeldt hij als vindplaats van de vinpootsalamander (*Triton palmatus*) het moeras, gelegen tussen het kasteel Schaesberg en de Caumerbeek te Heerlen. Als vindplaats van de

boomkikvors werd hem opgegeven het z.g. Lammersbosje, dat op de grens van de Brunssumerheide en het cultuurland van de gemeente Ubach over Worms ligt.

De heer van Loo nam op 13 Maart in de Caumerbeeklaan te Heerlen in een 6 m hoge blauwspaar een broedende houtduif waar: normale broedtijd is Juni—Juli. Daar de boom aan de zaag is ten offer gevallen, is er van 't broedsel niets terecht gekomen.

VERSLAG ENTOMOLOGENBIJEENKOMST

OP DONDERDAG 30 MAART 1950.

Aanwezig de heren: Kruytzer, Maessen, Hendrix, Delnoye, Kammerer, Br. Arnoud, Pater Munsters en Pater Janssen.

Bij afwezigheid van de heer Rijk, die door ziekte verhinderd is, opent de heer Kruytzer de vergadering en spreekt de wens uit, dat de heer Rijk weer spoedig in ons midden moge zijn.

Br. Arnoud heeft 2 exemplaren van *Ephemerula vulgata* L. meegebracht, een eendagsvlieg. Dit insect vervelt 12 keer, voordat het volwassen is, en het merkwaardige is, dat het na de elfde vervelling reeds gevleugeld is. De vleugels zijn wel nog iets donkerder dan bij het volwassen dier. De bijtende mondwerktuigen zijn in dit voorlaatste stadium nog ten dele aanwezig. Br. Arnoud geeft ook nog enige bijzonderheden over het evenwichtsorgaan het z.g. „Palmen's orgaan”.

Daarna spreekt Pater Munsters over *Colias alfacariensis* Ribbe.

In de voorjaarsvergadering van 1949 is reeds gewezen op de artikelen van Berger en Fontaine in *Lambillionea* van 1947 en 1948, waarin werd vastgesteld, dat onder de naam *Colias hyale* L een dubbel species schuilt. Een tot nu toe als lokaal ras der Ardennen beschouwde *hyale*, bleek een nieuwe soort te zijn, dat over een ruim verspreidingsgebied met de eigenlijke *hyale* samen voorkomt en toch morphologisch en biologisch daarvan onderscheiden is. Voorlopig heeft men aan deze nieuwe species krachtens het beginsel der prioriteit de naam *alfacariensis* Ribbe gegeven, wijl deze vorm door Ribbe in 1905 voor het eerst beschreven is van de Sierra de Alfacar in Spanje. Het is een bergvorm, die iets bleker is dan die van

West- en Midden-Europa. Ons ras zou eerder *calida* verdienen te heten, een naam die in 1916 door Verity aan de soort in Zuid-Frankrijk gegeven is. Doch ook de naam *inversa* van Alpheraky in 1882 kan nog in aanmerking komen.

Het onderscheid tussen beide soorten is niet duidelijk aan te geven en uit de beschrijving alleen kan men ze moeilijk uit elkaar leren kennen. Dr. Fontaine zegt, dat geen enkel kenmerk op zichzelf afdoende is en dat men steeds moet zien of het geheel van kentekenen in dezelfde richting wijst. Wij hadden 45 exemplaren van de drie generaties uit Stein voor ons, doch de verscheidenheid bleek zo groot dat we nog steeds geen zekerheid hadden. Men moet feitelijk de twee soorten naast elkaar zien. We geloven echter niet de nieuwe soort reeds in onze collectie te hebben. Als onderscheid wordt aangegeven dat de vleugelvorm van de nieuwe soort ronder is en meer naar buiten uitgebogen, terwijl die van de eigenlijke *hyale* meer recht-af en hoekig is, verder dat de rose kleur aan hals, sprietten, poten enz. bij de nieuwe soort sterker is uitgesproken; dat het mannetje van de nieuwe soort intenser geel en het wijfje intenser wit is dan bij *hyale*; dat de bruine antemarginaalvlekken van de onderkant bij *hyale* veel krachtiger zijn en de middenvlek van de voorvleugels (onderkant) bij *hyale* overwegend een witte kern vertoont, enz. Doch dit alles blijkt bij beide soorten wisselend te zijn. Als het meest treffende kenmerk beschouwt Fontaine, dat de bovenkant der achtervleugels bij de nieuwe soort slechts een zeer zwakke aanduiding van een marginaalband heeft, gewoonlijk slechts enkele vage vlekjes of helemaal niets, terwijl bij de echte *hyale* die band meestal duidelijk is, vooral apicaal. Als tweede kenmerk geldt, dat de middenvlek op de bovenkant van de achtervleugel bij de nieuwe soort veel intenser oranje gekleurd is dan bij de echte *hyale*. Doch ook deze tekenen blijken niet doorslaggevend te zijn. Geen enkel kenmerk is bij onze 45 ex afwezig, doch het exemplaar met intens oranje middenvlek heeft krachtige marginaalbanden en de exemplaren zonder marginaalbanden hebben een bleek-oranje middenvlek.

Van de volwassen rups wordt gezegd, dat die van *hyale* steeds zonder zwarte dorsaalvlekken is, terwijl die van *alfacariensis* in alle

drie de generaties steeds die zwarte vlekken draagt en wel vier per segment. Dit teken schijnt op zich een volledig onderscheid te vormen. Vervolgens wordt nog aangegeven, dat *hyale* steeds op lucerne- en klavervelden te vinden is, terwijl *alfacariensis* uitsluitend en alleen *Hippocrepis comosa* L., tot voedselplant bezit een Papilionacee uit het kalksteengebied (paardehoeftklaver).

Welke waarde en betekenis heeft de ontdekking voor ons, speciaal in Zuid-Limburg? *Hyale* werd door ons sinds 1946 elk jaar reeds vóór half Mei waargenomen en er bestaat dus een gegronde reden om hem hier als standvlinder te beschouwen. Als verspreidingsgebied blijkt de nieuwe soort te hebben Centraal en Oost-Europa tot circa 51° NB, terwijl daarboven slechts *hyale* te vinden is. Voor België blijkt zij tot heden slechts in de zuidelijke Ardennen tot Namen gevonden te zijn. Haar gewoon vlieggebied is bovendien beperkt door de voedselplanten en volgens een bericht van Lempke is deze pas een paar jaar geleden in ons land voor het eerst gevonden en wel in de buurt van Vianen. Deze komt daarom in onze gewone flora-boeken niet voor. We kunnen dus niet verwachten, dat *alfacariensis* hier als „standvlinder” zal gevonden worden. Doch de vraag is, kan hij niet als trekvlinder voorkomen. En nu blijkt inderdaad, in tegenstelling met wat men vroeger meende, dat niet enkel *hyale* maar ook *alfacariensis* echte trekneigingen kan bezitten. Als zodanig is hij reeds in 1947 in Engeland gevangen en ook voor ons is die mogelijkheid zeker niet uitgesloten, reden genoeg om ook hier waakzaam te zijn.

De heer Hendrix, hoofdassistent bij de Rijkslandbouwvoorlichtingsdienst te Roermond, heeft enige ontwikkelingsstadia van schadelijke insecten meegebracht. Hij brengt eerst de graanloopkever, *Zabrus tenebrioides* ter tafel; deze soort werd in 1890 voor het eerst te Beek en een paar jaar later te Schimmert gevangen. Thans is de soort algemeen in Zuid-Limburg. Spreker schetst daarna de voortplanting, schadelijkheid en huidige stand van de bestrijding, waarvan de uitvoerige beschrijving door plaatsgebrek eerst later volgen kan. Verder toont de heer Hendrix nog de lucerne-kever (*Phytonomus variabilis*) en de modderkever (*Helephorus porculus*). Van al het gedemonstreerde materiaal staat de heer Hendrix een exemplaar

af aan de museumcollectie.

De Heer Kruytzer laat enkele kevertjes zien, die hem op 18 Febr. 1950 zijn toegezonden door Dr. Kreutzer uit Sittard; het is *Acanthoscelides obsoletus* Say, een kevertje, dat de ontwikkeling doormaakt in witte bonen. Reeds eerder werd in ons Maandblad van dit geïmporteerde kevertje gewag gemaakt. (Zie jrg. 30, blz. 39). Ook laat de heer Kruytzer aan de vergadering een mooie collectie wantsen, cicaden en blad-vlooien zien, die ons museum de vorige week ten geschenke heeft gekregen van het Rijksmuseum van Natuurlijke Historie te Leiden.

Deze insecten zijn verleden jaar verzameld op en nabij de St. Pietersberg door de leden van de wetenschappelijke staf en het technisch personeel van het Rijksmuseum. Dr. H. C. Blöte heeft ze gedetermineerd. De verzameling bevat 5 soorten nieuw voor de Nederlandse fauna. Het ligt in de bedoeling de volledige lijst in een der volgende afleveringen van ons Maandblad te publiceren.

Mededelingen van de Commissie inzake wetenschappelijk
Onderzoek van de St. Pietersberg, No. 5.

ENIGE OPMERKINGEN OVER DE MUIZEN-
FAUNA VAN DE SINT PIETERSBERG EN
OMGEVING

door

A. M. HUSSON S.C.J.

(Rijksmuseum van Natuurlijke Historie, Leiden)

Een volledig overzicht van de zoogdieren van de St. Pietersberg werd door W a a g e (1938, pp. 153—156) gegeven. Deze samenvatting is nog geen vier bladzijden groot, doch zij is een unicum in de geschiedenis van het Nederlandse zoogdieronderzoek. Voor de eerste maal werd namelijk een poging ondernomen om van een klein en scherp omlijnd gebied een zo volledig mogelijke inventarisatie te geven. De Vleermuizen werden door W a a g e in deze studie niet opgenomen. De gegevens over de „vliegende tak” van de zoogdieren waren zo talrijk dat W a a g e besloot ze in een afzonderlijk hoofdstuk te behandelen. En toch was het feitenmateriaal nog gering in vergelijking met wat thans over het voorkomen van de Chiroptera in de gangen van de berg bekend is. Jaren achtereenvolgend hebben de heren L. Bels, P. J. Bels en Ir. D. C. van Schaik in de wintermaanden de St. Pietersberg doorkruist op zoek naar de ver-

blijfplaatsen van deze groep van zoogdieren. Het spreekt dan ook van zelf dat zij hierover bij de Commissie hun rapport zullen indienen. Mij werd echter verzocht van de overige zoogdieren de verspreiding en het voorkomen op de berg na te gaan.

Een dergelijk onderzoek brengt, gezien de leefwijze van de zoogdieren, vele moeilijkheden met zich mee. Wanneer de onderzoeker bovendien niet in de gelegenheid is om zelf lange tijd achtereenvolgend het terrein regelmatig te observeren, dan is hij wel aangewezen op de schaarse gegevens in de literatuur vastgelegd en op de mededelingen van anderen. Bijzonder geldt dit bij de grotere en zeldzamere dieren, die minder gemakkelijk te vangen zijn of slechts zelden waargenomen worden. Iets eenvoudiger lijkt het bij de micromammalia, omdat door het werken met valletjes vlugger een juist beeld te vormen is over het voorkomen in een bepaald biotoop en over de populatiedichtheid. Bosmuis, rosse woelmuis, bosspitsmuis en huisspitsmuis zijn gemakkelijk te vangen, doch de zeldzame soorten worden slechts heel „toevallig” in de valletjes aangetroffen. Voor een onderzoek is het echter van belang te weten welke kleine zoogdieren in een bepaald gebied te verwachten zijn. En nu is gebleken dat voor dit eerste oriëntatiewerk het analyseren van braakballen van uilen een onschatbaar hulpmiddel is. Uilen zijn uitmuntende muizenvaarders. De prooidieren worden met huid en haar ingeslikt; in de maag vindt de vertering plaats en de onverteerbare resten worden als „braakballen” uitgespuwd. Met weinig moeite zijn dan in deze ballen botjes en schedeltjes van de onfortuinlijke muizen terug te vinden. De kerkuil, *Tyto alba guttata* (Brehm), is het minst kieskeurig in het samenstellen van haar menu, zodat de kleine viervoeters die 's nachts op pad zijn de kans lopen door de kerkuil gegrepen te worden. Het maagzuur van deze uil tast de skeletdelen nagenoeg niet aan, met het gevolg dat de resten meestal wel te determineren zijn. Toch geeft de analyse van de prooidieren geen juist kwantitatief en kwalitatief inzicht in de muizenbevolking die in het jachtgebied van de kerkuil voorkomt. Het ontbreken van een soort in de uileproppen duidt er dan ook geenszins op, dat die soort in het jachtgebied niet voorkomt. Zo zijn b.v. in Nederland (in tegenstelling met Duitsland en Luxemburg) in braakballen geen